

PAWEŁ WAJDA

Uwagi na temat nadzoru nad oddziałami zakładów ubezpieczeń w świetle projektu ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej

W artykule przedstawiono analizę wybranych – przedstawionych w treści projektu Ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej – rozwiązań dotyczących kwestii sprawowania nadzoru przez Komisję Nadzoru Finansowego nad oddziałami zakładów ubezpieczeń. W szczególności ocenie poddano zgodność projektowanych rozwiązań ze stanowiącymi ich źródło rozwiązaniami przyjętymi na gruncie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłącalność II). Wyjaśniono także wpływ zasad jednolitego paszportu europejskiego i nadzoru państwa macierzystego na tworzenie i funkcjonowanie oddziałów zakładów ubezpieczeń, jak i przede wszystkim kwestię sprawowania nadzoru nad tymi oddziałami. W tym ostatnim kontekście wskazano na wątpliwość w obszarze sprawowania przez organ nadzoru w państwie macierzystym nadzoru finansowego i niefinansowego.

Słowa kluczowe: zakład ubezpieczeń, oddział zakładu ubezpieczeń, Komisja Nadzoru Finansowego, nadzór nad oddziałami zakładów ubezpieczeń, jednolity paszport europejski, nadzór państwa macierzystego.

Wprowadzenie

16 lutego 2015 r. został udostępniony do publicznych konsultacji – które w momencie oddawania niniejszego tekstu do druku już się zakończyły – projekt Ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (dalej jako Projekt)¹. Zawiera on kilka interesujących i wymagających komentarza rozwiązań ogniskujących się w obszarze sprawowania nadzoru administracyjnego nad działalnością prowadzoną przez oddziały zakładów ubezpieczeń. W tym miejscu autor opracowania pozwala sobie zastrzec, że rozważania prowadzone w poniższej publikacji – z uwagi na jej ograniczone łamy – będą dotyczyły wyłącznie pewnych wybranych kwestii (wybranych kompetencji Komisji Nadzoru Finansowego), związanych

1. Projekt dostępny jest pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12269454> (dostęp w dniu: 20 marca 2015 r.).

ze sprawowaniem nadzoru administracyjnego nad działalnością oddziału zakładu ubezpieczeń. Analizie poddana zostanie kwestia sprawowania przez Komisję Nadzoru Finansowego nadzoru finansowego i niefinansowego nad oddziałami krajowych zakładów ubezpieczeń, jak również kwestia uprawnienia organu nadzoru do żądania od oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń przedstawienia dokumentów.

W myśl postanowień z art. 201 ust. 1 Projektu krajowe zakłady ubezpieczeń uzyskały uprawnienie do wykonywania na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej działalności ubezpieczeniowej. Działalność ta może być wykonywana w obrębie Unii Europejskiej zarówno transgranicznie, jak i z wykorzystaniem – co ma najważniejsze znaczenie z punktu widzenia problematyki niniejszej publikacji – formy prawnej oddziału.

Zasada jednolitego paszportu europejskiego i zasada nadzoru państwa macierzystego

Wskazane uprawnienie zakładów ubezpieczeń jest wyrazem respektowania przez prawodawcę krajowego zasady jednolitego paszportu europejskiego². W myśl jej postanowień zezwolenie administracyjne na podjęcie i prowadzenie działalności w obrębie danego państwa członkowskiego Unii Europejskiej staje się *ex lege* jednolitym europejskim paszportem, na podstawie którego dana instytucja finansowa może prowadzić działalność w obrębie całego jednolitego rynku finansowego³.

Institucja finansowa może prowadzić działalność na terytorium innego państwa członkowskiego UE za pośrednictwem specjalnie w tym celu utworzonego oddziału⁴ (poprzez fizyczną obecność na terytorium państwa przyjmującego, goszczącego), jak również transgranicznie (tj. bez fizycznej obecności), także wtedy, gdy dana usługa finansowa nie była do tej pory dostępna w kraju przyjmującym lub też nie znajduje się ona w ofercie instytucji finansowych działających w obrębie danego krajowego rynku finansowego.

Wskazane uprawnienie stanowi implementację do krajowego porządku prawnego postanowień z art. 145 i nast. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II)⁵, na mocy których zakład ubezpieczeń z siedzibą na terytorium Unii Europejskiej został wyposażony w uprawnienie do prowadzenia części lub całości swojej działalności na terytorium

2. Zwanej też zasadą jednolitej licencji; zasadą jednolitego paszportu; por. szerzej: L. Góral, *Zintegrowany model publicznoprawnych instytucji ochrony rynku bankowego we Francji i w Polsce*, Warszawa 2011, s. 38; T. Nieborak [w:] T. Nieborak (red.), T. Sójka (red.), *Ustawa o nadzorze nad rynkiem kapitałowym. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 33; T. Sójka [w:] T. Sójka (red.), *Ustawa o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Komentarz*, Warszawa, s. 74.
3. Orzeczenie TSUE z 20 lutego 1979 r. w sprawie: Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein; sygnatura: Case 120/78; http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61978J0120&lg=EN; zob. także: D. Daniluk, S. Niemierka, *Proces licencjonowania działalności bankowej w Polsce na tle standardów Unii Europejskiej*, Prawo Bankowe, 1999 nr 3, s. 98; R. Stefanicki, *Ograniczenie swobodnego przepływu towarów i usług ze względu na interes publiczny w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 3/2004, s. 97–99.
4. Zob. np.: K. Pokryszka, *Podjęcie i prowadzenie działalności maklerskiej przez zagraniczne firmy inwestycyjne w Polsce. Wybrane zagadnienia* [w:] *Granice wolności gospodarczej w systemie społecznej gospodarki rynkowej. Księga jubileuszowa z okazji 40-lecia pracy naukowej prof. dr. hab. Jana Grabowskiego*, Katowice 2004, s. 188–200.
5. Dz. Urz. UE L 335 z 17 grudnia 2009 r., s. 1; zwana dalej: Dyrektywa 2009/138/WE.

całej Unii Europejskiej poprzez utworzenie oddziałów. Do podjęcia i prowadzenia przez krajowy zakład ubezpieczeń takiej działalności w obrębie dowolnego z państw członkowskich UE – w świetle postanowień Dyrektywy 2009/138/WE – wystarczające jest posiadanie zezwolenia administracyjnego na prowadzenie tej działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, że dla rozpoczęcia działalności przez krajowy zakład ubezpieczeń w obrębie rynku ubezpieczeniowego w innym państwie członkowskim (państwie przyjmującym, goszczącym) nie jest konieczne ubieganie się przez ten zakład o odpowiednią autoryzację administracyjną u uprawnionych władz w danym państwie, lecz wymagane jest zawiadomienie o tym zamiarze Komisji Nadzoru Finansowego.

Korelatem uprawnienia krajowego zakładu ubezpieczeń (czy to z art. 201 ust. 1 Projektu, czy to z art. 145 i nast. Dyrektywy 2009/138/WE) do korzystania z przywilejów wynikających z zasady jednolitego paszportu europejskiego jest obowiązek Komisji Nadzoru Finansowego, jak i organów nadzoru w państwie członkowskim, na którego terytorium zakład zamierza podjąć i prowadzić działalność, do respektowania tego uprawnienia. Ani zatem organ nadzoru macierzystego (Komisja Nadzoru Finansowego), ani też organ nadzoru w państwie członkowskim UE, na terytorium którego krajowy zakład ubezpieczeń zamierza podjąć i prowadzić działalność w oparciu o przywileje wynikające z zasady jednolitego paszportu europejskiego, nie jest kompetentny formułować względem tego zakładu wymogu przejścia przez całą procedurę licencyjną związaną z powstawaniem zakładu ubezpieczeń. Organy nadzoru w poszczególnych państwach członkowskich UE są – na zasadzie wzajemności – zobligowane do respektowania zezwolenia administracyjnego na podjęcie i prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, wydanego przez właściwy organ w państwie macierzystym.

W tym ostatnim kontekście należy wskazać, że jednym z fundamentów, na jakich rozpostarta została konstrukcja jednolitego rynku finansowego w obrębie Unii Europejskiej, jest zasada nadzoru państwa macierzystego⁶ (*argumentum* z art. 33 Dyrektywy 2009/138/WE), w myśl której nadzór nad krajowym zakładem ubezpieczeń, prowadzącym działalność na terenie innego państwa członkowskiego UE z wykorzystaniem formy prawnej oddziału, jest sprawowany – co do zasady abstrahując w tym miejscu od rozważań dotyczących szczególnych uprawnień organu nadzoru w państwie przyjmującym i uprawnień Europejskiego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EIOPA) – przez organ nadzoru w państwie macierzystym.

Projektowane rozwiązanie stanowi implementację do krajowego porządku normatywnego rozwiązania wynikającego *explicite* z treści art. 30 Dyrektywy 2009/138/WE i jednocześnie konstytuuje realizację i doprecyzowanie zasady nadzoru państwa macierzystego. Prawodawca krajowy – w myśl postanowień Projektu – dokona wyłącznie doprecyzowania tego, iż nadzór finansowy nad wykonywaną na terytorium całego jednolitego rynku finansowego działalnością krajowych zakładów ubezpieczeń będzie sprawowany przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Nadzór finansowy a nadzór niefinansowy

Rozwiązanie z art. 30 Dyrektywy 2009/138/WE w połączeniu z postulowanym rozwiązaniem z art. 201 ust. 3 Projektu może w praktyce obrotu budzić wątpliwości odnośnie rozłożenia akcentów w przedmiocie sprawowania nadzoru. W świetle postanowień z art. 30 Dyrektywy 2009/138/WE

6. S. Koroluk [w:] Z. Brodecki [red.], M. Serwach [red.], M. Glicz [red.], *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz. Tom I*, Warszawa 2010, komentarz do art. 202 (LEX).

nadzór – co wymaga dobitnego zaakcentowania – **finansowy** nad zakładami ubezpieczeń, w tym nad działalnością, którą prowadzą one przez swoje oddziały, stanowi wyłączną odpowiedzialność państwa członkowskiego siedziby. Nadzór ten obejmuje sprawdzenie, w odniesieniu do całej działalności zakładu ubezpieczeń, jego stopnia wypłacalności, kwestii tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, aktywów i dopuszczonych środków własnych, zgodnie z ustanowionymi zasadami lub praktyką stosowaną w państwie członkowskim siedziby na mocy przepisów przyjętych na poziomie wspólnotowym. Dodatkowo w przypadku, gdy dany zakład ubezpieczeń posiada zezwolenie na objęcie ochroną ubezpieczeniową ryzyk należących do klasy 18 w części A załącznika I do Dyrektywy 2009/138/WE, nadzór rozszerza się o monitorowanie środków technicznych pozostających do dyspozycji zakładu ubezpieczeń w celu wykonywania czynności w zakresie pomocy, do których wykonywania zakład się zobowiązał, w przypadku gdy prawo państwa członkowskiego siedziby przewiduje monitorowanie takich środków.

Prawodawca unijny ograniczył się zatem do wskazania, że w zakresie sprawowania nadzoru finansowego kompetentny jest wyłącznie organ nadzoru w państwie siedziby danego zakładu ubezpieczeń. Prawodawca krajowy natomiast, dokonując implementacji postanowień z art. 30 Dyrektywy 2009/138/WE do krajowego porządku normatywnego, wskazał, że działalność oddziału krajowego zakładu ubezpieczeń na terytorium innego państwa członkowskiego UE podlega nadzorowi (bez sprecyzowania, że chodzi tutaj o nadzór finansowy) Komisji Nadzoru Finansowego.

Wskazanie przez prawodawcę unijnego, że organ nadzoru w państwie macierzystym jest właściwy do sprawowania nadzoru finansowego, może rodzić wątpliwość odnośnie tego, jaki organ (czy w państwie macierzystym, czy też w goszczącym) jest zatem właściwy do sprawowania nadzoru niefinansowego. W tym miejscu należy zastrzec, że jakkolwiek w świetle postanowień z art. 201 ust. 3 Projektu prawodawca krajowy wskazuje, iż działalność oddziału krajowego zakładu ubezpieczeń podlega nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego, to zastosowanie pronunijnej wykładni tego projektowanego rozwiązania może prowadzić do sformułowania konkluzji, iż Komisja właściwa jest wyłącznie w obszarze sprawowania nadzoru finansowego. Wykładnia pronunijna przepisu z art. 201 ust. 3 Projektu skłania bowiem do wniosku, że działalność prowadzona przez oddziały krajowych zakładów ubezpieczeń podlega nadzorowi finansowemu Komisji Nadzoru Finansowego. Komisja jest zatem wyłącznie właściwa do dokonywania sprawdzenia w odniesieniu do całej działalności oddziału krajowego zakładu ubezpieczeń, jego stopnia wypłacalności, tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, aktywów i dopuszczonych środków własnych, zgodnie z ustanowionymi zasadami lub praktyką stosowaną w państwie członkowskim siedziby na mocy przepisów przyjętych na poziomie wspólnotowym. W przypadku zaś, gdy dany zakład ubezpieczeń posiada zezwolenie na objęcie ochroną ubezpieczeniową ryzyk należących do klasy 18 w części A załącznika I do Dyrektywy 2009/138/WE, nadzór ten rozszerza się o monitorowanie środków technicznych pozostających do dyspozycji zakładu ubezpieczeń w celu wykonywania czynności w zakresie pomocy, do których wykonywania zakład się zobowiązał, w przypadku gdy prawo państwa członkowskiego siedziby przewiduje monitorowanie takich środków (*argumentum* z art. 30 ust. 1 Dyrektywy 2009/138/WE). W przypadku nadzoru finansowego sprawowanego nad oddziałami krajowymi zakładów ubezpieczeń – w rozumieniu art. 30 ust. 1 Dyrektywy 2009/138/WE – mamy zatem do czynienia z wyłącznym uprawnieniem nadzorczym Komisji Nadzoru Finansowego. W konsekwencji w przypadku wykonywania nadzoru finansowego nad działalnością krajowego zakładu ubezpieczeń, który prowadzi ją w formie oddziału na terytorium innego państwa członkowskiego (państwa przyjmującego, goszczącego), mamy do czynienia z sytuacją, iż nadzór finansowy

nad działalnością oddziału krajowego zakładu ubezpieczeń będzie wykonywany przez Komisję Nadzoru Finansowego (por. także: art. 33 ust. 1 Dyrektywy 2009/138/WE). Wkroczenie w ten obszar przykładowo właściwego organu nadzoru w państwie przyjmującym stanowiłoby naruszenie przepisów prawa.

Powyższe rodzi jednakże pytanie, czy w pozostałym zakresie sprawowania nadzoru (a zatem w obszarze nadzoru niefinansowego) również mamy do czynienia z wyłączną kompetencją organu nadzoru państwa macierzystego. Odwołując się w tym miejscu do przywołanej i scharakteryzowanej wyżej zasady nadzoru państwa macierzystego oraz treści postanowień Dyrektywy 2009/138/WE (*argumentum* z art. 30 ust. 3 i art. 34 Dyrektywy 2009/138/WE), należy wskazać, iż w przypadku nadzoru niefinansowego mamy do czynienia z sytuacją, w której zasadą jest sprawowanie nadzoru przez organ właściwy dla państwa siedziby zakładu ubezpieczeń oraz wyłącznie pomocnicze (subsidiarne) uprawnienia organu nadzoru w państwie przyjmującym do sprawowania nadzoru nad działalnością oddziału (w sposób określony w treści przepisów prawa). Rozłożenie akcentów, jeśli chodzi o nadzór niefinansowy, wygląda zatem następująco: ogólne uprawnienie do sprawowania nadzoru spoczywa na organie nadzoru właściwym dla państwa macierzystego (siedziby) zakładu ubezpieczeń, natomiast pomocnicze uprawnienie nadzorcze, w zakresie wynikającym wyłącznie z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, przynależy organowi nadzoru właściwemu dla państwa przyjmującego. To ostatnie uprawnienie ma przy tym – co należy wyraźnie zaakcentować – charakter wyłącznie uzupełniający do uprawnienia nadzorczego organu nadzoru właściwego dla państwa siedziby zakładu ubezpieczeń i obejmuje swoim zakresem jedynie uprawnienia prawem określone. W przypadku tego ostatniego uprawnienia nie można w rezultacie domniemywać jakichkolwiek kompetencji organu nadzoru właściwego dla państwa przyjmującego. O ile zatem chodzi o kompetencje nadzorcze organu nadzoru właściwego dla państwa przyjmującego, to należy wskazać, że kompetencji tych nie można w jakimkolwiek przypadku domniemywać. Organ ten uprawniony jest zatem stosować wyłącznie te środki nadzoru, które bezpośrednio i wprost wynikają z przepisów prawa unijnego i stanowią transpozycję przepisów prawa krajowego.

Należy przy tym podkreślić, iż w hipotetycznym przypadku zastrzeżenia w treści przepisów prawa krajowego pewnego uprawnienia o charakterze nadzorczym, które nie wynika bezpośrednio i wprost z możliwości zastrzeżenia takiego uprawnienia, wynikającej bezpośrednio i wprost z odpowiedniego aktu prawa unijnego, byłoby niezgodne z przepisami prawa unijnego i jako takie nie mogłoby być wykonywane. Organ nadzoru stosując się bowiem do postulatów płynących z konieczności zastosowania prounijnej wykładni prawa krajowego, zobligowany byłby odstąpić od stosowania tej kompetencji.

W hipotetycznym przypadku wystąpienia rozbieżności pomiędzy przepisem krajowym (przepisami Projektu) a przepisami Dyrektywy 2009/138/WE obowiązkiem Komisji będzie dokonanie prounijnej wykładni przepisów prawa krajowego. Innymi słowy dokonanie takiej interpretacji przepisów prawa krajowego, której rezultat pozwoli na wypracowanie celu wynikającego z treści Dyrektywy 2009/138/WE⁷.

Wykładnia ta polega na dokonywaniu przez Komisję takiej interpretacji przepisów prawa krajowego, która zapewni osiągnięcie celu wynikającego z norm prawa unijnego. Obowiązek ten dotyczy wszystkich przepisów krajowych, zarówno wcześniejszych, jak i późniejszych w stosunku do rozpatrywanej dyrektywy, i wynika z zasady lojalności (solidarności) państw członkowskich wobec Unii

7. K. Kowalik-Bańczyk, *Prowspólnotowa wykładnia prawa polskiego*, Europejski Przegląd Sądowy 12/2005, s. 16.

Europejskiej⁸. Stanowi instrument zapewniania praktycznej efektywności i skuteczności (*effet utile*) prawa Unii Europejskiej w państwach członkowskich, a w szczególności tych jego przepisów, które nie są bezpośrednio skuteczne⁹. Komisja Nadzoru Finansowego stosując prawo krajowe, a zwłaszcza przepisy Projektu – stanowiące implementację Dyrektywy 2009/138/WE do porządku krajowego – jest zatem zobowiązana interpretować prawo krajowe w najszerszym możliwym zakresie w świetle brzmienia i celu danej dyrektywy, aby tym samym osiągnąć rezultat w niej przewidziany¹⁰.

Zgodnie z utrwaloną linią orzeczniczą sądów unijnych¹¹ organy administracji publicznej w państwach członkowskich mają obowiązek odmowy zastosowania normy prawa krajowego w razie stwierdzenia jej niezgodności z prawem unijnym. W przypadku zatem braku możliwości pogodzenia krajowego rozwiązania z rozwiązaniami wynikającymi z Dyrektywy 2009/138/WE obowiązkiem Komisji jest powstrzymanie się od stosowania tych przepisów prawa krajowego, które są niezgodne z prawem unijnym (z Dyrektywą 2000/138/WE). Należy jednak przy tym pamiętać, że obowiązek ten dotyczy wyłącznie tych przepisów prawa krajowego, które nie dają się – nawet w drodze wykładni pronijnej¹² – pogodzić z treścią porządku normatywnego Unii Europejskiej. W praktyce oznacza to tyle, że w obliczu wystąpienia kolizji pomiędzy uregulowaniem krajowym a prawem unijnym obowiązkiem Komisji Nadzoru Finansowego jest, po pierwsze, dokonanie próby pogodzenia obu uregulowań w drodze zastosowania pronijnej wykładni przepisów prawa krajowego, po drugie, w sytuacji gdy zastosowanie pronijnej wykładni przepisów prawa krajowego nie doprowadzi do wyeliminowania występującej kolizji, odstąpienie od zastosowania przepisu prawa krajowego. Powyższy obowiązek dotyczy wszystkich kategorii przepisów prawa krajowego, niezależnie od ich usytuowania w ramach hierarchii źródeł prawa. Należy bowiem pamiętać o zasadzie prymatu w zastosowania przepisów prawa unijnego wobec przepisów prawa krajowego.

W przypadku nadzoru sprawowanego przez właściwe organy administracji publicznej w państwie przyjmującym mamy zatem do czynienia wyłącznie z subsydiarnym charakterem tego nadzoru, co predestynuje sposób wykładni przepisów dotyczących zakresu kompetencji organu nadzoru. Wykładnia ta musi być, zgodnie z ogólną regułą wykładni wyjątków, wykładnią ścisłą. W konsekwencji nie można w jakimkolwiek przypadku domniemywać jakichkolwiek kompetencji organu nadzoru właściwego dla państwa przyjmującego, a wszystkie wątpliwości odnośnie zakresu tych kompetencji powinny być interpretowane *in favorem* zwiężającego ich ujmowania.

Powyższe rozważania prowadzą do sformułowania konstatacji, iż w przypadku nadzoru nad oddziałami zakładów ubezpieczeń, które mają swoje siedziby na terytorium innego państwa członkowskiego UE, nie można w jakimkolwiek przypadku domniemywać kompetencji nadzor-

---

8. Art. 4 ust. 3 ak. 2 Traktatu o Unii Europejskiej. W porządku krajowym obowiązek ten znajduje potwierdzenie w art. 91 ust. 1 Konstytucji RP, ustanawiającym obowiązek traktowania ratyfikowanych umów międzynarodowych jako części krajowego porządku prawnego.

9. S. Biernat, *Zasada...*, op. cit., s. 43.

10. Wyroki Trybunału Sprawiedliwości: 10.04.1984 r. w sprawie 14/83, *von Colson i Kamann v. Nadrenia Północna-Westfalia*, ECR 1984, s. 1891, pkt 26; z 08.10.1987 r. w sprawie 80/86 *Kolpighuis Nijmegen*, ECR 1987, s. 3969, pkt 12; z 13.11.1990 r., w sprawie C-106/89, *Marleasing*, ECR 1990, s. I-4135, pkt 8; z 09.03.2004 r., w połączonych sprawach: od C-397/01 do C-403/01, *Pfeiffer*, Zb. Orz. 2004, s. I-8835, pkt 113.

11. Orzeczenie ETS w sprawie 103/88, *Fratelli Costanzo v. Commune di Milano*, Zbiór Orzeczeń z 1989 r., s. 1839;; Orzeczenie ETS w sprawie C-118/00, *Larys v. Inasti*, Zbiór Orzeczeń z 2002 r., s. I-5063.

12. S. Biernat, *Wydawanie decyzji administracyjnej a prawo wspólnotowe* [w:] *Procedura administracyjna wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa prof. dr. hab. Janusza Borkowskiego*, Łódź 2004, s. 40–42.

czych organów nadzoru w tym państwie¹³. W tym miejscu celowe jest odwołanie się do Wyroku NSA z 9 lutego 2012 r., w którym NSA *explicite* wskazał to, iż o właściwości organu w określonej sprawie zawsze rozstrzyga norma kompetencyjna rekonstruowana na podstawie przepisów prawa. Kompetencja określonego organu do wydania decyzji w sprawie musi wynikać z konkretnego upoważnienia zawartego w przepisie. **Kompetencji nie można domniemywać**, zatem regulacja w zakresie umocowania organu w określonej kategorii spraw musi być jednoznaczna¹⁴.

Kompetencja Komisji Nadzoru Finansowego do żądania od oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń przedstawienia dokumentów

Analizując projektowane rozwiązania w obszarze sprawowania nadzoru nad oddziałami zakładów ubezpieczeń, należy dodatkowo wskazać, że w świetle postanowień z art. 154 Dyrektywy 2009/138/WE prawodawca krajowy uprawniony jest wyposażyć KNF w kompetencję do żądania od oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń przedstawienia ogólnych i szczegółowych warunków polis, taryf, składek oraz – w przypadku ubezpieczeń na życie – podstaw technicznych stosowanych w szczególności do obliczenia taryf składek oraz rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, lub formularzy i innych dokumentów, które zakład zamierza stosować w swoich kontaktach z ubezpieczającym (w tym miejscu należy zastrzec, że w analogiczne kompetencje muszą zostać wyposażone organy nadzoru we wszystkich państwach członkowskich UE, w tym zatem w krajach przyjmujących oddziały krajowego zakładu ubezpieczeń). Organ nadzoru będzie uprawniony do skorzystania z powyższego instrumentu wyłącznie wtedy, gdy będzie dokonywać oceny zgodności wskazanych dokumentów z krajowymi przepisami dotyczącymi umów ubezpieczenia (*argumentum* z art. 154 ust. 2 Dyrektywy 2009/138/WE). Zakład ubezpieczeń zobligowany jest w takim przypadku zadośćuczynić temu żądaniu, nie może przy tym powoływać się na ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa.

Implementacją tego uprawnienia do krajowego porządku normatywnego jest przepis z art. 212 ust. 1 Projektu, na mocy którego Komisja uzyskała uprawnienie do żądania przedstawienia przez zagraniczny zakład ubezpieczeń wykonujący działalność ubezpieczeniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej polis oraz innych dokumentów w celu zbadania ich zgodności z krajowymi przepisami dotyczącymi umowy ubezpieczenia.

Analizując powyższe uprawnienie Komisji i skorelowany z nim obowiązek oddziału zakładu ubezpieczeń, należy, po pierwsze, wskazać, że kompetencja ta powinna być realizowana wyłącznie incydentalnie. Wezwanie to nie może zatem być wystosowywane przez Komisję Nadzoru Finansowego regularnie (np. co kwartał czy co roku). Po drugie, ta kompetencja Komisji musi być realizowana tak, by jej praktyczne wykorzystanie służyło wyłącznie kwestii oceny zgodności dokumentów ubezpieczeniowych z krajowymi przepisami dotyczącymi umów ubezpieczenia. Należy przy tym wskazać, iż z uwagi na wyjątkowy charakter uprawnienia z art. 154 ust. 2 Dyrektywy 2009/138/WE – na marginesie prowadzonych rozważań celowe jest zaakcentowanie tego, iż za wyjątkowym charakterem tego uprawnienia przemawia użyte w treści art. 154 ust. 2

13. Zob. np.: Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z 26 marca 2014 r.; sygnatura: II OW 209/13; <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/574D68849A>.

14. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9 lutego 2012 r.; sygnatura: I OSK 2220/11; <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/D66A863A59>.

Dyrektywy 2009/138/WE sformułowanie *doraźnego zgłaszania*, jak również użyte w treści art. 154 ust. 3 Dyrektywy 2009/138/WE sformułowanie *przyjmujące państwo członkowskie nie utrzymuje, ani nie wprowadza wymogu uprzedniego zgłaszania lub zatwierdzania proponowanych podwyżek taryf składek* – wszelkie wątpliwości odnośnie stosowania tego uprawnienia powinny być, zgodnie z ogólną zasadą interpretacji wyjątków, rozpatrywane *in favorem* niestosowania tego uprawnienia. Należy przy tym pamiętać także o tym, iż kategorię brzmienia przepisu z art. 154 ust. 2 Dyrektywy 2009/138/WE (*w celu ich zbadania z krajowymi przepisami prawa dotyczącymi umów ubezpieczenia*) sprawia, iż uprawnienie to nie może być wykorzystywane w jakimkolwiek innym celu. Po trzecie, w przypadku gdy Komisja wystosuje wezwanie, o którym mowa w art. 154 ust. 2 Dyrektywy 2009/138/WE, i spełniony będzie warunek tak odnośnie incydentalnego charakteru tego wezwania, jak i konieczności dokonania przez organ nadzoru oceny zgodności dokumentów ubezpieczeniowych z krajowymi przepisami prawa dotyczącymi umów ubezpieczenia (warunek z art. 154 ust. 2 Dyrektywy 2009/138/WE), oddział zagranicznego zakładu ubezpieczeń zobligowany będzie zadośćuczynić temu żądaniu w całości.

Użyte w treści art. 154 Dyrektywy 2009/138/WE – i w konsekwencji w treści art. 212 ust. 1 Projektu – pojemne sformułowanie *tych warunków polis* (warunków, o których mowa w art. 154 ust. 1 Dyrektywy 2009/138/WE) *oraz innych dokumentów*, sprawia, że w przypadku wyposażenia organu nadzoru w tę kompetencję, będzie on uprawniony do żądania od oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń przedstawienia jakichkolwiek dokumentów związanych bezpośrednio z działalnością ubezpieczeniową tego oddziału. Z uwagi na wyjątkowy charakter tego uprawnienia organ ten nie będzie natomiast uprawniony do żądania przedstawienia dokumentów, które są tylko pośrednio związane z działalnością ubezpieczeniową (np. dokumentów dotyczących prowadzonej działalności inwestycyjnej). Za przyjęciem tego ostatniego stanowiska przemawiają w szczególności postulaty płynące z prokonstytucyjnej wykładni tego przepisu, a zatem z konstytucyjnoprawnej zasady proporcjonalności. W tym ostatnim kontekście należy wskazać, iż zgodnie z ugruntowanym tak w doktrynie¹⁵, jak i w orzecnictwie¹⁶ poglądem, który należy w pełni podzielić, podstawową funkcją zasady proporcjonalności jest ograniczenie co do określonych sytuacji oraz co do zakresu ingerencji organów administracji publicznej w sferę wolności i praw podmiotowych jednostek, które nie są uzasadnione z punktu widzenia ochrony interesu publicznego. Zasada proporcjonalności znajduje szczególny wymiar w obrębie systemu gospodarczego¹⁷. Jest ona swoistym hamulcem blokującym działania podejmowane przez prawodawcę, nakierowane na tworzenie ograniczeń w funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych. Ocena potencjalnych rozwiązań normatywnych w oparciu o zasadę proporcjonalności pozwala na uniknięcie wprowadzenia do systemu prawa rozwiązań, których koszt dla przedsiębiorców byłby nieporównywalnie większy niż korzyści ekonomiczne z nich płynące. Zasada proporcjonalności jest konsekwencją faktu, że ustawodawca zawsze staje przed koniecznością wyboru pomiędzy konkurującymi ze sobą wartościami. W procesie dokonywania właściwego wyboru musi więc dokonać swoistego zbilansowania tych wartości

15. Tak np.: K. Strzyczkowski, *Prawo gospodarcze publiczne*, Warszawa 2005, s. 63; K. Kiczka [w:] A. Borkowski, A. Chełmoński, M. Guziński, K. Kiczka, L. Kieres, T. Kocowski, *Administracyjne prawo gospodarcze*, Wrocław 2005, s. 367–368.

16. J. Oniszczyk, *Państwo prawne w orzecnictwie Trybunału Konstytucyjnego (zasady państwa prawnego)*, Warszawa 1996, s. 48, i cytowane tam przez Autora orzecnictwo; zob. także: orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 31 stycznia 1996 r.; sygnatura: K 9/95; http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otkpdf/1996/k_09_95.pdf.

17. D. Sobczyński, *Zasada proporcjonalności w europejskim prawie wspólnotowym*, Glosa 3/2003, s. 7.

w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy ochrona w oznaczonym stopniu jednej wartości, która prowadzi do ograniczenia możliwości korzystania z innej wartości czy też z pewnego prawa, jest na tyle uzasadniona jej szczególnym znaczeniem społecznym i gospodarczym, że czyni uprawnionym możliwość wprowadzenia w takim stopniu ograniczeń w zakresie korzystania z innych wolności czy praw. Takie ograniczenie, jak zauważył Trybunał Konstytucyjny¹⁸, będzie dopuszczalne wyłącznie, o ile będzie ono konieczne dla zapewnienia ochrony interesu publicznego, związane ściśle z realizacją dobra wspólnego, a więc z tą wartością, która w każdym demokratycznym porządku prawnym może, w granicach wyznaczonych niezbędnością, uzasadniać wkroczenie w prawa jednostki, nawet w prawa podstawowe.

Mając zatem na uwadze, że żądanie przez KNF dokumentów związanych tylko pośrednio z prowadzoną działalnością ubezpieczeniową byłoby działaniem niepozostającym w należytej proporcji do potrzeby zapewnienia ochrony dla interesu publicznego (w tym przypadku interesu ubezpieczonych), należy wskazać, że KNF nie może zostać wyposażona w uprawnienie do żądania tych dokumentów. Celowe jest także zaakcentowanie tego, że w czysto hipotetycznym przypadku wyposażenia KNF przez prawodawcę w taką kompetencję (kompetencję do żądania przedstawienia dokumentów związanych tylko pośrednio z prowadzoną działalnością ubezpieczeniową), każdorazowe skorzystanie przez Komisję z tej kompetencji stanowiłoby naruszenie zasady proporcjonalności i jako takie byłoby to działanie nielegalne (naruszające porządek konstytucyjnoprawny). Zgodnie bowiem z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP wszelkie ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane w ustawie tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia takie nie mogą równocześnie prowadzić do naruszenia istoty wolności i praw¹⁹.

Prawodawca krajowy dokonując implementacji wskazanego rozwiązania do krajowego porządku normatywnego, zobligowany jest pamiętać o konieczności respektowania zasady proporcjonalności i zasady subsydiarności. Ocena potencjalnych rozwiązań normatywnych w oparciu o zasadę proporcjonalności pozwala na uniknięcie wprowadzenia do systemu prawa rozwiązań, których koszt dla przedsiębiorców byłby nieporównywalnie większy niż korzyści ekonomiczne z nich płynące. Z kolei zasada subsydiarności sprowadza się do ograniczenia działań podejmowanych przez władzę publiczną (a zatem przez KNF) tylko do takich, które mają pomocniczy charakter wobec inicjatyw podejmowanych i realizowanych przez zakłady ubezpieczeń, i jako takie stanowią instrument realizacji ich celów i działań, które nie mogą być samodzielnie przez nie zrealizowane. Prowadzi to do konkluzji, że w sferze rynku ubezpieczeniowego główna odpowiedzialność za jego stabilne i bezpieczne funkcjonowanie powinna spoczywać właśnie na zakładach ubezpieczeń, a ingerencja nadzorcza państwa powinna być ograniczona wyłącznie do sytuacji, gdy instytucje te nie są w stanie we własnym zakresie zrealizować stawianych im zadań. Zasada pomocniczości powinna mieć bowiem wpływ na treść tworzonych norm prawa administracyjnego (materiałnego, procesowego i ustrojowego) oraz znajdować zastosowanie przy ich praktycznym wykorzystaniu przez organy administracji publicznej, które dokonują władczych rozstrzygnięć spraw indywidualnych. Wszelka ingerencja KNF w funkcjonowanie rynku ubezpieczeniowego powinna być

18. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 16 lutego 1999 r.; sygnatura: SK 11/98; http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otk/1999/sk_11_98.doc.

19. Uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 2 marca 1994 r.; sygnatura: W 3/93; OTK 1/1994, poz. 17.

skonstruowana przez ustawodawcę w taki sposób, by nie pozbawiać zakładów ubezpieczeń ich kompetencji i gwarantować ich wolność gospodarczą. Wszelka ingerencja mająca na celu wsparcie działalności tych instytucji musi być ograniczona do niezbędnego minimum, gdyż nie może prowadzić do naruszenia ich indywidualnej aktywności, samodzielności i wolności.

Prawodawca określając zakres ingerencji, musi mieć na uwadze z jednej strony, by nie była ona na tyle głęboka, aby naruszyć istotę rynku, a zarazem musi bezwzględnie liczyć się z tym, iż art. 20 Konstytucji RP zakazuje prawodawcy powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w funkcjonowanie mechanizmów rynkowych i wprowadzenia czysto wolnorynkowej wersji porządku gospodarczego²⁰. W sytuacji, gdy regulacje normatywne będą zbyt silnie ograniczać wolność gospodarczą w obrębie rynku ubezpieczeniowego, drastycznie spadnie ogólny poziom ryzyka związanego z funkcjonowaniem tego rynku, a tym samym istotnie obniży się prawdopodobieństwo wypracowania w jego obrębie zysków. Będzie to prowadziło do wystąpienia negatywnej sytuacji, w której zakłady ubezpieczeń nie będą zainteresowane prowadzeniem działalności w ramach takiego rynku. Powyższe zagrożenie jest tym poważniejsze, że w rezultacie stale narastających procesów globalizacji, deregulacji i liberalizacji istotnemu zwiększeniu uległo tempo międzynarodowych przepływów kapitałowych.

Podsumowanie

Poddane analizie w treści niniejszego artykułu rozwiązania Projektu dotyczące kwestii nadzoru nad działalnością oddziałów zakładów ubezpieczeń są – co do zasady – zgodne z rozwiązaniami unijnymi, w tym w szczególności z odpowiednimi postanowieniami Dyrektywy 2009/138/WE, której implementacją do krajowego porządku normatywnego jest Projekt.

W praktyce pewne obawy może budzić wskazana w publikacji występująca niespójność terminologiczna pomiędzy rozwiązaniem krajowym a stanowiącym jego źródło rozwiązaniem unijnym w przedmiocie sprawowania przez Komisję Nadzoru Finansowego nadzoru finansowego i niefinansowego. Wątpliwość ta może być jednakże – jak się wydaje, co zostało szczegółowo wskazane w treści publikacji – z łatwością wyeliminowana w drodze zastosowania odpowiedniej wykładni.

Podobnie wątpliwość może budzić także kwestia wyposażenia KNF w uprawnienie do żądania od oddziałów unijnych zakładów ubezpieczeń przedstawienia ogólnych i szczegółowych warunków polis, taryf, składek oraz – w przypadku ubezpieczeń na życie – podstaw technicznych stosowanych w szczególności do obliczenia taryf składek oraz rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, lub formularzy i innych dokumentów, które zakład zamierza stosować w swoich kontaktach z ubezpieczającym (art. 212 ust. 1 Projektu). Również w przypadku tych wątpliwości pomocne będzie zastosowanie prounijnej i prokonstytucyjnej wykładni projektowanego przepisu, które pozwalają na wyjaśnienie wskazanych wątpliwości.

Powyższe prowadzi do sformułowania konstatacji, iż ewentualne wątpliwości odnośnie niezgodności projektowanego rozwiązania krajowego (Projektu) ze stanowiącym jego źródło rozwiązaniem unijnym mogą być ze względu na łatwość wyeliminowane w drodze stosowania wykładni prounijnej czy też prokonstytucyjnej przepisów prawa krajowego.

---

20. L. Garlicki, *Komentarz do artykułu 20 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 7.

Wykaz źródeł:

- S. Biernat, *Zasada efektywności prawa wspólnotowego w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości* [w:] S. Biernat (red.), *Studia z prawa Unii Europejskiej*, Kraków 2000.
- S. Biernat, *Wydawanie decyzji administracyjnej a prawo wspólnotowe* [w:] *Procedura administracyjna wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa prof. dr. hab. Janusza Borkowskiego*, Łódź 2004.
- D. Daniluk, S. Niemierka, *Proces licencjonowania działalności bankowej w Polsce na tle standardów Unii Europejskiej*, *Prawo Bankowe*, 1999 nr 3.
- L. Garlicki, *Komentarz do artykułu 20 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2005.
- L. Góral, *Zintegrowany model publicznoprawnych instytucji ochrony rynku bankowego we Francji w Polsce*, Warszawa 2011.
- S. Koroluk [w:] Z. Brodecki (red.), M. Serwach (red.), M. Glicz (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz. Tom I*, Warszawa 2010, komentarz do art. 202 [LEX].
- K. Kowalik-Bańczyk, *Prowspólnotowa wykładnia prawa polskiego*, *Europejski Przegląd Sądowy* 2005 nr 12.
- C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa krajowego z prawem Unii Europejskiej* [w:] S. Wronkowska (red.), *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, Kraków 2005.
- T. Nieborak [w:] T. Nieborak (red.), T. Sójka (red.), *Ustawa o nadzorze nad rynkiem kapitałowym. Komentarz*, Warszawa 2012.
- J. Oniszczyk, *Państwo prawne w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (zasady państwa prawnego)*, Warszawa 1996.
- K. Pokryszka, *Podejmowanie i prowadzenie działalności maklerskiej przez zagraniczne firmy inwestycyjne w Polsce. Wybrane zagadnienia* [w:] *Granice wolności gospodarczej w systemie społecznej gospodarki rynkowej. Księga jubileuszowa z okazji 40-lecia pracy naukowej prof. dr. hab. Jana Grabowskiego*, Katowice 2004.
- W. Postulski [w:] A. Wróbel (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, Kraków 2005.
- D. Sobczyński, *Zasada proporcjonalności w europejskim prawie wspólnotowym*, *Glosa* 3/2003.
- T. Sójka [w:] T. Sójka (red.), *Ustawa o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Komentarz*, Warszawa.
- R. Stefanicki, *Ograniczenie swobodnego przepływu towarów i usług ze względu na interes publiczny w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2004 nr 3.
- K. Strzyczkowski, *Prawo gospodarcze publiczne*, Warszawa 2005, s. 63; K. Kiczka [w:] A. Borkowski, A. Chełmoński, M. Guziński, K. Kiczka, L. Kieres, T. Kocowski, *Administracyjne prawo gospodarcze*, Wrocław 2005.

Orzecznictwo europejskie:

Orzeczenie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z 20 lutego 1979 r. w sprawie: Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein; sygnatura: Case 120/78; http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61978J0120&lg=EN.

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości: 10.04.1984 r. w sprawie 14/83, *von Colson i Kamann v. Nadrenia Północna-Westfalia*, ECR 1984, s. 1891, pkt 26; z 08.10.1987 r. w sprawie 80/86 *Kolpnhuis Nijmegen*, ECR 1987, s. 3969, pkt 12; z 13.11.1990 r., w sprawie C-106/89, *Marleasing*, ECR 1990, s. I-4135, pkt 8; z 09.03.2004 r., w połączonych sprawach: od C-397/01 do C-403/01, *Pfeiffer*, Zb. Orz. 2004, s. I-8835, pkt 113.

Orzeczenie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie 103/88, *Fratelli Costanzo v. Comune di Milano*, Zbiór Orzeczeń z 1989 r., s. 1839.

Orzeczenie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-118/00, *Larys v. Inasti*, Zbiór Orzeczeń z 2002 r., s. I-5063.

Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego:

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9 lutego 2012 r.; sygnatura: I OSK 2220/11; <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/D66A863A59>.

Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z 26 marca 2014 r.; sygnatura: II OW 209/13; <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/574D68849A>.

Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego:

Uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 2 marca 1994 r.; sygnatura: W 3/93; OTK 1/1994, poz. 17.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 31 stycznia 1996 r.; sygnatura: K 9/95; http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otkpdf/1996/k_09_95.pdf.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 16 lutego 1999 r.; sygnatura: SK 11/98; http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otk/1999/sk_11_98.doc.

Comments about the supervision of branches of insurance companies in light of the Insurance and Re-insurance Activity Bill

This paper presents an analysis of selected solutions proposed in the Insurance and Re-insurance Activity Bill, which relate to the exercise of supervision over branches of insurance companies by the Financial Supervision Authority. The issues under review are specifically the compliance of the proposed measures with their underlying solutions adopted under Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II). The paper also explains the impact of the principles of the European single passport and the supervision of the home state on the establishment and operation of the branches of insurance companies. Last but not least, it discusses in detail the exercise of supervision over these branches. As for the latter, the author noted doubts concerning the exercise of financial and non-financial supervision by a supervisory authority in the home state.

Key words: insurance company, insurance company's branch, Polish Financial Supervision Authority, supervision over branches of insurance companies, single European passport, home state supervision.

DR HAB. PAWEŁ WAJDA – Katedra Prawa i Postępowania Administracyjnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski; White&Case P. Pietkiewicz, M. Studniarek i wspólnicy – kancelaria prawna sp. k.